

FEL511 ELEŞTİREL TEORİ
SBE Felsefe ABD Tezli Yüksek Lisans Programı
2023-2024 Güz Yarıyılı

Doç. Dr. Muharrem Açıkgöz

Görüşme Saatleri: Pazartesi 13.00-140 / Çarşamba 17.00-18.00

muharrema@gmail.com

Dersin İçeriği:

20. yüzyıl felsefe ve sosyal bilimler tarihinde Frankfurt Okulu Eleştirel Teorisi'nin önemli bir yeri vardır. Bu durumun nedenlerinden biri, Eleştirel Teori'nin birçok disipline dair teoriler geliştirmesinde yatar. Bu derste birinci kuşak eleştirel teorisyenlerin metinleri üzerinden Eleştirel Teori'nin temel düşünceleri irdelenecek ve ayrıca bunların günümüzdeki muhtemel güncelliği tartışılacaktır.

Dersin İşlenişine ve Notlandırmaya Dair Bilgiler:

- Dersi seçen her öğrencinin **iki sunum** yapması beklenmektedir. Bu sunumlardan (bilimsel standartlara uygun) **iki yazılı makale/ödev** hazırlanıp dersin hocasına teslim edecektir.
- Notlandırma sunumlardaki performans ve yazılı çalışma temelinde yapılacaktır.
- İlk sunum ve makale/ödev vize notu olarak (genel not içindeki oranı % 40), ikinci sunum ve diğer makale/ödev final notu olarak değerlendirilecektir (genel not içindeki oranı % 60).
- Sunumların en az 20 dakika, makalelerin/ödevlerin ise en az 10, en fazla 15 sayfa olması beklenmektedir.
- Her öğrenci yapılan sunumların metinlerine ilişkin (kendi sunumları hariç) en fazla iki sayfalık bir Okuma ve Değerlendirme Raporu-ODR (*reaction/response paper*) yazacaktır.
- Derse en az % 70 oranında devam zorunluluğu vardır.
- **Yazılı çalışmalarda intihale (aşırmaya) göz yumulmayacaktır. İntihal yapılan çalışma başarısız olarak değerlendirilecektir.**

Dersin Zorunlu Kitapları

1. Adorno, Theodor W. *Minima Moralia: Sakatlanmış Yaşamdan Yansımalar*. Çev. Orhan Koçak/Ahmet Doğukan, İstanbul: Metis Yayınları, 2000.
2. Adorno, Theodor W. / Max Horkheimer. *Aydınlanmanın Diyalektiği: Felsefi Fragmanlar*. Çev. Nihat Ülner/Elif Öztarhan Karadoğan, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2010.
3. Horkheimer, Max: *Geleneksel ve Eleştirel Kuram*. Çev. Mustafa Tüzel, İstanbul: YKY, 2005.
4. Jay, Martin. *Diyalektik İmgelem. Frankfurt Okulu'nun Tarihi ve Çalışmaları [1923-1950]*. Çev. Sevgi Doğan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.
5. Marcuse, Herbert: *Olumsuzlamalar: Eleştirel Teori Denemeleri*. Çev. Akın Karaca vd., İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
6. Schweppenhäuser, Gerhard. *Eleştirel Teori'ye Giriş*. Çev. Hülya Yaman, İstanbul: Avesta Yayınları, 2015.

1. Hafta / 02.10.2023

- Dersin İşleyişine Dair Bilgiler / Ders literatürüne dair bilgiler / Frankfurt Okulu Eleştirel Teorisi

2. Hafta / 09.10.2023

- Giriş / I. Taslaklar ve Metodolojiler (Schweppenhäuser'in kitabından)

3. Hafta / 16.10.2023

- II. Kavramlar ve Bilgi Modelleri (Schweppenhäuser'in kitabından)

4. Hafta / 23.10.2023

- Frankfurt Okulu Eleştirel Teorisi I (Okuma: Jay, 1. Bölüm)
- Frankfurt Okulu Eleştirel Teorisi II (Okuma: Jay, 2. Bölüm)

5. Hafta / 30.10.2023

- Horkheimer: Die gegenwärtige Lage der Sozialphilosophie und die Aufgaben eines Institut für Sozialforschung / Toplum Felsefesinin Bugünkü Durumu ve Bir Toplumsal Araştırma Enstitüsünün Görevleri (1931)
- Adorno: Müziğin Toplumsal Durumu Üzerine (1932) (: Adorno. *Müzik Yazıları: Bir Seçki* içinde)
- Löwenthal: Edebiyat Sosyolojisi Üzerine (1932)

6. Hafta / 06.11.2023

- Horkheimer: Materyalizm ve Metafizik (Horkheimer. *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* içinde)
- Horkheimer: Hakikat Sorunu Üzerine (Horkheimer. *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* içinde)

7. Hafta / 13.11.2023

- Marcuse: Öz Kavramı (Marcuse *Olumsuzlamalar* içinde)
- Horkheimer: Montaigne ve Kuşkunun İşlevi (Horkheimer. *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* içinde)

8. Hafta / 20.11.2023

- Horkheimer: Geleneksel ve Eleştirel Kuram I (Horkheimer. *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* içinde)

9. Hafta / 27.11.2023

- Horkheimer: Geleneksel ve Eleştirel Kuram II (Horkheimer. *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* içinde)
- Marcuse: Felsefe ve Eleştirel Teori (Marcuse. *Olumsuzlamalar* içinde)

10. Hafta / 04.12.2023

- Adorno: Neden Hâlâ Felsefe (*Cogito, Sayı 36* içinde)
- Horkheimer: Felsefenin Toplumsal İşlevi (Horkheimer. *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* içinde)

11. Hafta / 11.12.2023

- Horkheimer/Adorno: Aydınlanma Kavramı (Adorno ve Horkheimer. *Aydınlanmanın Diyalektiği* içinde)
- Habermas: Mitle Aydınlanmanın Kördüğümü: Max Horkheimer ve Theodor Adorno (*Cogito, Sayı 36* içinde)

12. Hafta / 18.12.2023

- Horkheimer/Adorno: Kültür Endüstrisi (Adorno ve Horkheimer. *Aydınlanmanın Diyalektiği* içinde)
- Adorno: Kültür Eleştirisi ve Toplum (Adorno: *Edebiyat Yazıları* içinde)
- Marcuse: Kültürün Olumsuzlayıcı Karakteri (Marcuse. *Olumsuzlamalar* içinde)
-

13. Hafta / 25.12.2023

- Adorno: *Minima Moralia: Sakatlanmış Yaşamdan Yansımalar*
- Ders Değerlendirmesi

14. Hafta / 01.01.2024

Resmi Tatil

Diğer kaynaklar:

1. Açıkgöz, Muharrem. Frankfurt Okulu Eleştirel Teorisi Üzerine Türkçe Kaynaklar. *felsefelogos*, Sayı 53 içinde, 2014, s. 113- 136. Güncellenmiş versiyonu: <https://www.academia.edu/36540409/>
2. Adorno, Theodor W. *Negatif Diyalektik*. Çev. Şeyda Öztürk, İstanbul: Metis Yayınları, 2016.
3. Adorno, Theodor W./Max Horkheimer. *Teori ve Pratik Üzerine – Bir Tartışma (1956)*. Çev. Orhan Kılıç, İstanbul: Metis Yayınları, 2013.
4. Adorno, Theodor W. *Edebiyat Yazıları*. Çev. Sabir Yücesoy ve Orhan Koçak, İstanbul: Metis Yayınları, 4. Basım, 2015.
5. Adorno, Theodor W. *Metafizik: Kavram ve Sorunlar*. Çev. İsmail Serin, İstanbul: İthaki Yayınları, 2017.
6. Adorno, Theodor W. *Müzik Yazıları: Bir Seçki*. Çev. Şeyda Öztürk, İstanbul: YKY, 2018.
7. Anderson, Perry. *Batı Marksizmi Üzerine Düşünceler*. Çev. Bülent Aksoy, İstanbul: Birikim Yayınları, 2007.
8. Benjamin, Walter. *Son Bakışta Aşk (Walter Benjamin'den Seçilmiş Yazılar)*. Nurdan Gürbilek [Yay.], İstanbul: Metis Yayınları, 6. Basım, 2012.
9. Bronner, Stephen Eric. *Of Critical Theory and Its Theorists*. New York and London: Routledge, 2002.
10. Claussen, Detlev. *Son Deha: Theodor W. Adorno*. Çev. Dilman Muradoğlu, İstanbul: YKY, 2012.
11. *Cogito, Sayı 36 – Adorno: Kitle, Melankoli, Felsefe, Yaz 2013*.
12. *Cogito, Sayı 100 – Eleştiri Zamanı, Kış 2020*.
13. Dahms, Harry F. *The Vitality of Critical Theory*. Bingley UK: Emerald, 2011.
14. *Felsefelogos, Sayı 53 – Eleştirel Teori, 2014/2*.
15. Gülenç, Kurtul. *Frankfurt Okulu: Eleştiri, Toplum ve Bilinç*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015.
16. Heberle, Renée. (Ed.). *Feminist Interpretations of Theodor Adorno*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 2006.
17. Horkheimer, Max. *Akıl Tutulması*. Çev. Orhan Koçak, İstanbul: Metis Yayınları, 4. Basım, 2023.
18. Kejanlıoğlu, D. Beybin (Haz.). *Zamanın Tozu: Frankfurt Okulu'nun Türkiye'deki İzleri*. Ankara: De Ki Yayınları, 2011.
19. Kellner, Douglas M. *Critical Theory, Marxism and Modernity*. Cambridge: Polity Press, 1989.
20. Knapp, Gudrun-Axeli: Feminist açıdan eleştirel kuramın güncelliği üzerine. Çev. Yasemin Ahi. *Felsefelogos, Sayı 53 – Eleştirel Teori, 2014, S. 105-112*.
21. Löwenthal, Leo: *Edebiyat, Popüler Kültür ve Toplum*. Çev. Beybin Kejanlıoğlu, Metis Yayınları, İstanbul 2017.
22. Marcuse, Herbert. *Tek Boyutlu İnsan: İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*. Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınları, 2. Baskı, 1990.
23. Marcuse, Herbert. *Özgürlük Üzerine Bir Deneme*. Çev. Soner Soysal, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.
24. Ricci, Gabriel R. (Ed.). *The Persistence of Critical Theory*. New York and London: Routledge, 2017
25. Rush, Fred. (Ed.). *The Cambridge Companion to Critical Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
26. Schecter, Darrow. *Critical Theory in the Twenty-First Century*. New York and London: Bloomsbury, 2013
27. Thompson, Michael J. (ed.). *The Palgrave Handbook of Critical Theory*. New York: Palgrave MacMiilan, 2017.

Ayrıca:

1. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu*.

2. Becker, Howard S.. *Sosyal Bilimcilerin Yazma Çilesi: Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı*. Türkçe Söyleyen: Şerife Geniş, Heretik Yayınları, Ankara 2013.
3. Dombaycı, Mehmet Ali, Bayraktar, Olcay ve Doğru, Gülay. *Felsefi Okuma ve Yazma*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2020.
4. Eco, Umberto: *Tez Nasıl Yazılır?* Çev. Betül Parlak, İstanbul: Can Yayınları, 3. Basım, 2018.